

## **ВІДГУК**

на дисертаційне дослідження  
***ПРОДОУС Євгенії Русланівни***  
**«СТИЛЬОВІ ДОМІНАНТИ**  
**МУЗИЧНОГО ВИКОНАВСТВА XX – XXI СТОЛІТЬ**  
**(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРЧОСТІ М. АРГЕРІХ ТА Н. ШТУЦМАНН)»,**  
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії  
за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво»

В умовах стрімкого зростання статусу виконавського мистецтва в ієрархічному рейтингу музикологічних топосів сьогодення, а також набуття засадничого значення методів герменевтики, наукові розвідки на теренах пильного й багатовимірного дослідження творчості виконавця-митця є не тільки частиною панівного застосування інструментального апарату інтерпретології, але й етапом на шляху до глибокого розуміння музичної екосистеми, – тим необхідним етапом, що віддунюється екзистенційними сенсами в процесі пізнання та самопізнання сучасної музичної культури. Тому звернення в дисертації Євгенії Русланівни Продоус до різнобічного і систематизованого дослідження феномену стильової домінанти саме виконавської творчості є не тільки безперечно актуальним і новаційним в науковому плані, але й водночас видається вельми продуктивним фактором у творчому вимірі. Адже концептуалізація роботи в опорі на аналітичне осягнення унікального доробку справжніх прим свого жанру – Марти Аргеріх та Наталі Штуцманн – окрім суто теоретичного результату має сильний надихаючий ефект для виконавської практики й музичної педагогіки.

Ракурси уваги дисертантки відображають її глибокий інтерес до вивчення різних контекстів генези феномену стильової домінанти у виконавській творчості від розповсюдженої, але не визначеної в своїх об'єктивних межах метафори до категоріального статусу. Це стає можливим завдяки вдалому поєднанню методів дослідження (від філософсько-

естетичного й історичного до стильового, порівняльно-інтерпретаційного, системного тощо), які забезпечують надійний фундамент для сміливих новаторських проєкцій роботи. Погляд на музичне виконавство як систему естетичних універсалій дозволяє обґрунтувати категоризацію стильової домінанти та застосувати її як зручний та незамінний аналітичний інструмент інтерпретології, який будучи застосованим для аналізу методів художнього мислення та специфіки виконавських ресурсів двох знакових мисткинь сучасності, стає тим самим «ключем до розуміння музики як спілкування» (16 стор. роботи). Текст роботи демонструє змістовне й послідовне висвітлення всіх аспектів заявленої проблематики. Особливу практичну цінність представляють аналітичні розділи, що присвячені детальному розгляду виконавської творчості М. Аргеріх та Н. Штуцманн. Адже пласт їх музичного доробку в такому обширному хронологічному й жанровому форматі та глибокому прочитанні (і. е. *deep reading*) чи не вперше висвітлюється в наукових розвідках української музикознавчої думки.

Відповідно до мети та поставлених завдань, дослідження складається зі вступу, двох розділів з внутрішнім розподілом на підрозділи, проміжних висновків до кожного розділу, підсумовуючих висновків, списку використаних джерел (всього 183 позиції, з яких 67 українською мовою, 116 іноземними мовами) та численних додатків, що містять різноманітні статистичні таблиці репертуару проаналізованого матеріалу та список опублікованих праць дисертантки.

Перший розділ дисертації «Феномен виконавства у науковому дискурсі XX – XXI століть» являє собою фундаментальну теоретичною платформу, що уможлиблює подальші аналітичні проєкції цього багатогранного дослідження, в якому стильова домінанта як індикатор специфіки художнього мислення стає вирішальним фактором інтерпретації творчості музиканта-виконавця. Феномен виконавства розглядається в контексті еволюції комплексу наукових уявлень про творчість розмаїтої спрямованості, – від античності до найсучасніших концепцій вітчизняної

школи музичної інтерпретології. Виклад підрозділу «1.1. Естетичні універсалії художньої творчості (історіографія питання)» вражає не стільки безмежною ерудованістю, як глибиною дослідницького інтересу дисертантки та відтворює жанрові принципи мультидисциплінарної спрямованості трактатів минулих епох. Справжнім смисловим центром першого розділу стає підрозділ «1.2. Сильова домінанта як категорія сучасного музикознавства». Розуміння естетичної універсалії як сталої художньої настанови дозволяє авторці резюмувати, що домінанта у художній творчості є важливим чинником стилю в повному охопті його рівнів. Запропонована дефініція категорії стильова домінанта, в якій виокремлено інтонаційні, композиційні та комунікативні параметри творчої діяльності особистості на наш погляд, вдала і ефективна. Розгортання логіки думки в спробі узагальнення провідних художньо-естетичних орієнтирів сучасного музичного виконавства серед визначених романтизму, історизму та модернізму як впливових універсалій XX – XXI століть призводить до виокремлення саме романтизму як найвпливовішого стилю сучасної концертної практики. Окремого позитивного слова вартує дотичність роботи до гендерного аспекту музичної творчості, що останнім часом набуває справжнього наукового звучання в тому числі і в музикознавчих працях. Тому і розвідки гендерної специфіки у музичному мистецтві, і власне, найголовніше – вибір музичної творчості для унаочнення застосування концепції стильової домінанти у виконавстві, – викликають щирої і гарячої підтримки.

Другий розділ дослідження «Сильові домінанти індивідуальної виконавської творчості» присвячений панорамному огляду творчого доробку Марти Аргеріх та Наталі Штуцманн в розрізі стильових ознак їх доробку. Розділ побудований з двох розгорнутих нарисів (обсягом 66 та 32 стор. ), в яких послідовно висвітлюється виконавське мистецтво музиканток, цілісність якої забезпечує сама призма бачення, тобто присутність певної стильової домінанти. Підрозділ «2.1. Романтизм як панівна художньо-

естетична настанова творчості М. Аргеріх» охоплює виклад життєтворчості піаністки в дзеркалі критики та публіцистики, гранично точний опис її репертуару, що дуже вдало візуалізують численні таблиці додатків, а також серію аналітичних етюдів на матеріалі інтерпретацій М. Аргеріх переважно в порівнянні з виконаннями інших культових музикантів сучасності (Ф. Гульда, Д. Баренбойм тощо). Завдяки невимушеності, високій емоційній резолюції мови, дозованому статистичному компоненту в балансі з наведенням цитат з інтерв'ю та посилань на записи виконань текст розділу стає інтерактивним, дихає музикою і ніби віртуалізує особистість піаністки, долучаючи читача роботи до діалогу. Також видається дуже виправданим та незамінним залучення до аналітики ансамблевого виконавства М. Аргеріх, що додає повноти осмислення її виконавського стилю і, в той же час, врівноважує спрямованість наступного підрозділу на дві музично-виконавські спеціалізації.

Підрозділ «2.2. Специфіка музично-мовленнєвих ресурсів виконавської творчості Н. Штуцманн» продовжує стратегію попереднього та слугує завданням цілісного осмислення виконавської індивідуальності мисткині, творчість якої безроздільно поєднує вокальне мистецтво та диригентську діяльність. Рідкісний дар Наталі Штуцманн, а саме володіння контральто спонукає дослідницю охопити низку питань, що пов'язані класифікацією вокальних голосів, постановкою голосу, вокальним амплуа та репертуаром. Саме в контексті осмислення творчості Н. Штуцманн авторка зауважує, що стильова домінанта є динамічним фактором, який може змінюватись впродовж життя, також більш розгалужену розробку отримує категорія стильової домінанти історично інформованого виконавства. Музична мапа фрагментів компаративного аналізу підрозділу концентрується на творчості визнаних митців барокового напрямку (В. Абрамян, Й. ван Велдговена), а також знаного сучасного інтерпретатора німецької Lied І. Бостріджа. Важливим та перспективним для подальшого розгортання видається акцент концентрації музикантки на жанрі звукозапису та її інтенціях до створення

нової художньої цілісності та моделювання авторського альбому-концепції. Вивчаючи специфіку технічного інструментарію, пластику та інтерпретаційні підходи Штуцманн-диригентки, дисертантка підкреслює, що це є прикладом взаємодії двох різних стильових домінант, коли «засвоєні принципи барокового виконавства стають матеріалом для формування виразної авторської концепції» (181 стор роботи). Висновки на новому рівні теоретичного узагальнення підсумовують головні тези практичної частини роботи, відображають головні етапи дискурсу, чітко структуровані та містять у концентрованому вигляді головні досягнення дослідження.

Аналіз представленої до захисту дисертації Продоус Є.Р. демонструє прозору логіку структурної побудови й послідовність дослідження та відповідність анотацій змісту роботи. В цілому дисертаційний текст легко сприймається завдяки щирому проникненню в кожен проаналізований виконавський твір і викладу теоретичних спостережень у глибокій прив'язці до звучання музики, а також палкій залюбленості авторки в творчість головних героїнь дослідження. Робота якісно оформлена та охоплює широке проблемне коло питань, з яких виокремимо декілька окремих питань, що хотілося б додатково проартикулювати в процесі захисту.

1. В розгортанні Вашого дослідження категорія стильової домінанти у виконавстві постає якістю саме виконавської інтерпретації, що не є напрямую залежною від стилю композиторського твору, адже романтична стильова домінанта творчості М. Аргеріх «працює» і в бароковому, і в класичному, і в модерному репертуарі, в той час, як формулювання специфіки стильової домінанти в творчості Н. Штуцманн видається більш похідним від стилю виконуваної музики – музики доби Бароко або Романтизму. В продовження цих міркувань постає питання, які ще моделі стильової домінанти можуть реалізуватися в межах виконання барокової музики, або як співвідноситься фактор особистісного стилю музиканта в межах інтерпретаційних принципів історично-інформованого виконавства, і чи історично інформована стильова домінанта застосовується лише на теренах барокового репертуару?

2. Обрана методика порівняльного аналізу для більш наочної демонстрації механізмів моделювання певної стильової домінанти застосовується в роботі плідно й коректно. Проте посеред числа, так би мовити, опонентів обраних виконавиць, не всі виконавські версії отримують чітку атрибуцію їх стильових домінант. Чи можете Ви підсумувати спостереження щодо цих виконавців та термінологічно визначити їх стильові домінанти?

Наостанок слід зауважити, що всі уточнення та запитання зумовлені невичерпною глибиною обраної тематики дослідження і вражаючим масштабом опрацювання творчого доробку обраних для демонстрації теоретичної концепції Майстринь музичного Олімпу, що надзвичайно спонукає до творчої дискусії. А враховуючи безпрецедентну концертну активність та популярність численних творів з репертуару М. Аргеріх та Н. Штуцманн, аналітична траєкторія дисертантки знаходить своє уявне продовження вже на матеріалі інших творів у їх виконанні. Тому у підсумку можна висловити сподівання, що поява цієї наукової праці у вигляді монографії, можливо з розширеним спектром виконавських портретів, стане новою оригінальною сторінкою, що розвиває вітчизняну наукову школу музичної інтерпретології.

Зазначимо, що незначні зауваження редакційно-технічного характеру та запитання аж ніяк не зменшують високої оцінки представленої до захисту роботи, але слугують віддзеркаленням наукової компетентності її авторки та підкреслюють актуальність, новизну й ґрунтовність дослідження.

Підсумовуючи слід зазначити, що дисертація Продоус Євгенії Русланівни є самостійним та глибоким дослідженням, що маркує нові підходи в науковому осмисленні виконавського мистецтва та розвиває інтерпретологічні концепти. Аналітичні напрацювання роботи вирізняються академічною культурою, актуалізують широке поле теоретичних контекстів феномену стильової домінанти у виконавському мистецтві як категорії музичної інтерпретології та мають високу наукову цінність і широкий спектр

практичного застосування. Робота також має практичну цінність, а запропонована концепція стильової домінанти як універсалії має потужний інноваційний потенціал для подальшої імплементації у дискурсі музикознавства та музичного виконавства. Наукові публікації за темою дослідження не мають порушень принципів академічної доброчесності та цілком корелюють з основними положеннями дисертації.

Отже, дисертаційне дослідження Продоус Євгенії Русланівни «Стильові домінанти музичного виконавства XX– XXI століть (на матеріалі творчості М. Аргеріх та Н. Штуцманн)» в повній мірі відповідає вимогам МОН України до кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії, а його авторка Продоус Євгенія Русланівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво».

**Канд. мистецтвознавства,  
в. о. професора кафедри  
спеціального фортепіано № 2,  
декан історико-теоретичного, композиторського  
та іноземних студентів факультету  
Національної музичної академії України**

**О. В. Ринденко**